

## Opinió

## La gestió de l'ús públic als Espais Naturals Protegits

La Garrotxa té una identitat profundament vinculada al seu patrimoni natural. Més de la meitat del territori està protegida, fet que ha configurat un model basat en l'equilibri entre conservació, activitat econòmica i qualitat de vida. Tanmateix, aquest equilibri es va veure tensionat per un increment sostingut de l'afluència, especialment ar-

rial i incorporar una visió a escala comarcal, evitant la transferència de pressions d'un espai gestionat cap a altres punts del territori. Aquest enfocament s'ha traduït en iniciatives concretes. En primer lloc, es van identificar els sectors més sensibles en funció dels valors naturals i de les activitats turístiques que s'hi desenvolupaven. Posteriorment, es van re-



ran de la pandèmia de la Covid-19, que va generar impactes evidents: saturació d'accessos, degradació d'hàbitats, pressió sobre els serveis públics i pèrdua de qualitat de l'experiència.

Aquest escenari va obligar a fer un salt qualitatiu en la gestió del territori. Es va posar de manifest la necessitat d'una gestió proactiva de l'ús públic en indrets sensibles i es va impulsar un model compartit basat en la planificació estratègica i la gestió intel·ligent. En aquest context, la Carta Europea de Turisme Sostenible (CETS), impulsada pel Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa en col·laboració amb Turisme Garrotxa, el Consorci de l'Alta Garrotxa i el Consell Comarcal de la Garrotxa, s'ha consolidat com el principal marc de treball, articulant una governança compartida entre administracions, sector privat i comunitat local. Això ha permès avançar cap a estratègies consensuades i adaptades a la realitat territo-

rial i incorporar una visió a escala comarcal, evitant la transferència de pressions d'un espai gestionat cap a altres punts del territori. Aquest enfocament s'ha traduït en iniciatives concretes. En primer lloc, es van identificar els sectors més sensibles en funció dels valors naturals i de les activitats turístiques que s'hi desenvolupaven. Posteriorment, es van re-

alitzar estudis de capacitat de càrrega per determinar el volum de visitants assumible, garantint la preservació dels valors, l'ordre públic i la qualitat de la visita. Paral·lelament, es va analitzar l'estat de les infraestructures existents i planificades per garantir una bona acollida del visitant i poder integrar la mobilitat com a part de l'experiència, tot reduint la dependència del vehicle privat.

Tot aquest treball ha permès planificar amb criteri el model turístic i la gestió de l'ús públic. I ha facilitat la presa de decisions en àmbits com la regulació d'accessos, la millora d'infraestructures o la implementació d'un model de mobilitat intermodal dins del projecte "Mou-te per la Garrotxa naturalment", actualment en desplegament en punts estratègics. Aquest sistema permetrà tant a visitants com a població local desplaçar-se amb transport públic, a peu o en bicicleta.

### “la necessitat d'una gestió proactiva de l'ús públic”

plementat un sistema de seguiment de l'afluència en els espais més sensibles i freqüentats, amb l'objectiu de gestionar els fluxos de manera proactiva. En paral·lel, s'està desenvolupant una plataforma digital que permet al visitant planificar la visita en funció de l'ocupació en temps real. Una de les eines clau d'aquest nou model és la reserva prèvia per accedir als punts d'acollida dels espais més sensibles: un instrument de planificació, articulat mitjançant una aplicació web, que permet ordenar els fluxos, reduir impactes i garantir una experiència de qualitat. Com qualsevol sistema complex, presenta reptes operatius i requereix ajustos continus, però els resultats demostren que és una eina efectiva per aproximar-se a la capacitat de càrrega dels espais.

Tot aquest model però, no seria possible sense un treball en xarxa que en garanteix la viabilitat: ens referim a establiments i empreses del sector, serveis d'informació i educació ambiental, guardes rurals, brigades de manteniment, cossos de seguretat i emergències, entre d'altres. En conjunt, és un model ambiciós que ha permès reduir la congestió en punts crítics, millorar la convivència amb la població local i incrementar la capacitat de planificació. La Garrotxa exemplifica que és possible gestionar el turisme en espais naturals des d'una perspectiva estratègica, integradora i orientada a resultats, posant la qualitat de la visita i la preservació del patrimoni natural i cultural al centre. No és només gestionar l'ús públic, sinó definir el model de territori que volem per al futur.

Sara Sánchez  
Directora del Consorci de l'Alta Garrotxa  
Turina Serra  
Gerent de Turisme Garrotxa

Joan Pijoan  
Director del Parc Natural de la Zona  
Volcànica de la Garrotxa

Il·lustració: Quim Domene

## Col·lecció local

### MONOGRAFIES

51è Concurs literari infantil i juvenil de la Garrotxa 2026, Olot: Òmnium Cultural de la Garrotxa, 2026, 92 p.

CULEBRAS, Jesús,  
*El safareig del supermercat. Vivències i anècdotes d'un petit supermercat de la Garrotxa*, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 86 p.

GUARDIOLA, Gaspar,  
*La Garrotxa inèdita. Segona part*, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 135 p.

HERNÁNDEZ, Gaspar,  
*El camí de la consciència. Plenitud i vida més enllà de la mort*, Barcelona: Columna, 2026, 207 p.

MARTOS, Benjamí,  
*Tot allò que no vaig dir-te*, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 158 p.

MIRÀNGELS, Esteve,  
*Brunzits d'abella*, Santa Pau: APICESTEVE, 2026, 82 p.

RIERA, Pilar,  
*Res no és el que sembla*, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 79 p.

ROURA, M. Teresa,  
*Més vivències*, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 98 p.

TORRENT, Rosa,  
*Moll Grec*, [Barcelona]: Imagine, 2026, 206 p.

TORRES, Maribel,  
*Et veurà tothom*, Barcelona: Llibres del Delicte, 2026, 256 p.

VALERI, Xavier,  
*L'aiguat de 1940. Garrotxa i Ripollès*, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 108 p.

VILA, Anna M.,  
*La remor del passat*, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 97 p.

VILACOBA, Sílvia,  
*Entre fogons i pintures*, Olot: l'autor, 2026, 202 p.

VILARRASA, Mariàngels,  
*Cartes en temps d'em@ils*, Olot: Costa, 2026, [82] p.

### CONTES ILLUSTRATS / NOVEL·LA GRÀFICA

BAYÓ, Anna i VILANOVA, Jaume,  
*Bosc endins*, Sant Feliu de Guíxols: Tramuntana, 2026, [78] p.

FARGAS, Pep i BACH, Nina,  
*L'esquellerinc dring-dring*, Olot: El Bassegoda, 2026, [25] p. (Els Baldirets; 2)

JIMÉNEZ-MORALES, Mònika;  
MONTAÑA, Mireia i MATAS, Roser,  
*Una finestra a la butxaca*, Sant Feliu de Llobregat: Mediterrània, 2026, 32 p.

NOGUÉ, Jenn,  
*Microcontes amb l'Hug*, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2026, 43 p.

REIXACH, Xarli i ALGUERÓ, Tavi,  
*Marranada!*, Olot: Ajuntament d'Olot. Cultura i Educació, 2026, [12] p.

### ARTICLES

ESPADALER, Anton M.,  
"Ramon Vidal de Besalú. L'art d'introduir els convidats",  
*Llengua&Literatura. Revista Anual de la Societat Catalana de Llengua i Literatura*, vol. 36, 2026, p. 47-60.

ESPUNYA, Lluís,  
"Col·laborar amb els docents des de l'Assessorament Psicopedagògic",  
*Àmbits de Psicopedagogia i Orientació*, núm. 63, març 2026, p. 122-126.

FUMANAL, Miquel Àngel et al.,  
"Diseño de bifora", dins J. IBÁÑEZ (coord./ed.), *Diseños de tradición gòtica en España y Portugal (siglos XVI-XVIII)*, Saragossa: Prensas de la Universidad de Zaragoza, 2025, p. 71-73.

MARTÍ, Laia,  
"Oficis i establiments antics: L'ofici de camioner", *Puigsacalm. Circular Social del Grup Excursionista, Cultural i Alpinista de Sant Esteve d'en Bas*, núm. 169, abril-juny 2026, p. 7-9.

PALLÀS, Xavier,  
"L'Escola de Campaners de la Vall

d'en Bas Llorenç Llongarriu: una escola per recuperar un patrimoni gairebé oblidat", *Caramella. Revista de Música i Cultura Popular*, núm. 51, 2025, p. 128-130.

PUIG, Miquel,  
"L'Escola Calassància o Calassancià (1913-1971). Una aproximació", dins *Actes de la II Jornada de Recerca de l'Escola Pia de Catalunya. Mataró, 15 de març de 2025*, Barcelona: Arxiu Provincial de l'Escola Pia de Catalunya, 2025, p. 341-388.

REIXACH, Albert,  
"Els arrendaments d'impostos com a indicadors econòmics de la Catalunya baixmedieval: de les imposicions municipals als drets del General", dins P. VERDÉS i P. ORTÍ (ed.), *Barcelona, esplendor i crisi del segle XV*, Barcelona: Museu d'Història de Barcelona, 2025, p. 337-370.

SELLES, Narcís,  
"Art a Girona durant el franquisme", dins L. SERRANO (coord.), *El franquisme a Girona*, Girona: Ajuntament de Girona, 2025, p. 151-187.



## In memoriam Salvador Batalla: mirar i veure-hi

Mirar i veure-hi, aparentment de naturalesa senzilla i òbvia, entès sovint com l'anvers de la ceguesa, com un acte quasi reflex que permet la construcció interna de les realitats tangibles, és, però, quelcom més que l'aixecada de dues parpelles, és el reialme de l'esperit, de la complexitat i el pensament, de la intenció i el llenguatge, de la construcció interna de les realitats intangibles i la condició humana. Un dels llibres poc conegut de W. G. Sebald, *Unerzählt 33 (Sin contar)*, publicat després de la seva mort, és un conjunt de miniatures poètiques il·lustrades per l'amic des

d'acció, en Salvador Batalla era un escrutador d'ànimes, un constructor d'esperits convençut de la importància de la presència de l'altre, del diàleg i del poder transformador de la tasca conjunta, de la solidaritat, dels dubtes compartits, de les ombres, de la no renúncia als principis i de la lleialtat en la construcció amb l'altre i per a l'altre. Així el recordo, quan de jove vaig aprendre que abans de dir o escriure cal pensar, que cal construir pensament i llenguatge per poder actuar. La paraula i el gest en si mateixes poden ser un subterfugi de tebiors si no s'arrelen en les llums i



de la infantesa, el pintor Jean Peter Tripp, establint un diàleg entre els dos en què la voluntat, el sentit i la intenció que recullen els ulls de qui mira (cada poema està acompanyat del dibuix d'uns ulls que miren i veuen: Beckett, Proust, Borges o el mateix Sebald) doten de significat i llenguatge el que veu. No és atzarós que Sebald poetitzi el pes de la mirada; a *Austerlitz*, la seva darrera novel·la, hi jugarà un paper fonamental: la mirada fixa i indagadora, com la de determinats pintors i filòsofs que intenten travessar la foscor que ens envolta per mitjà de la pura contemplació i del pur pensament. Els ulls indagadors d'en Salvador Batalla i la mirada, pur pensament, que cercava veure-hi i, igual que Sebald, el seu llegat.

Sovint recordat com a home

ombres de l'esperit, on el pensament és lliure i pot esdevenir poderós. No en va, com a creient, la doctrina de Sant Pau impregnava el seu existir. I així, passats els anys, però sense haver perdut la mirada i el somriure, quan retorna a la ciutat que ens ha vist créixer s'ha retrobat amb "l'esperit" d'aquells anys i dels que hi érem, malgrat que avui tot és molt diferent a ahir: a l'*Olot-Mision*, a les comunitats cristianes de base, a l'esplai per a infants i joves, als grups de matrimonis, a les tasques veïnals, a la construcció de la solidaritat sindical, a la recuperació de la política... Així se l'ha recordat aquests últims temps, l'home d'acció; però quan en la calma de la contemplació el recordo, miro i veig la seva mirada.

Joan Serra Capallera

## Breviari

Recentment, ha tingut lloc la signatura de la donació a l'Ajuntament d'Olot de dos fons documentals amb destí a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa.

D'una banda, **Josep M. Julià Sacrest** (Olot, 1954) ha donat la seva extensa obra –comprèn unes 100.000 fotografies– com a fotoperiodista a la premsa gironina, especialment a *Los Sitios/Diari de Girona*, entre 1983 i 2000. De l'altra, també ha ingressat el fons patrimonial de la **família Sacrest Danés**, que comprèn documentació textual i en imatge d'una antiga nissaga del tèxtil olotí conservada a la casa familiar adossada a la fàbrica Sacrest, a la ronda de Sant Bernat.

L'arqueòleg **Arnau Brosa-Planella** (Castellfollit de la Roca, 1999), doctorand a la Universitat de Barcelona, ha participat en l'elaboració del manual *Protocol de recuperació de les restes bioarqueològiques procedents dels jaciments arqueològics*, impulsat per l'Associació Catalana de BioArqueologia (ACBA) amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Es tracta d'un protocol estandarditzat pensat per a arqueòlegs de camp.

A l'Espai Cràter d'Olot, del 7 al 13 d'abril proppassat, en el marc d'una xerrada organitzada pel Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (PEHOC) dins del cicle Reptes del Segle XXI, es van exposar quinze exemplars de les **Edicions Catalanes de París** conservats a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa. Són una bona mostra del paper que va tenir la circulació clandestina de llibres durant el franquisme a través de la frontera, el fet històric glossat pel conferenciant, Lluís Sacrest Villegas, exalcalde d'Olot i donador dels exemplars a l'Arxiu.



## Del dinou al vint-i-u Joan Serrat Masó, paleta i alcalde

Ara ja fa uns anys, quan uns companys van promoure diversos actes de reconeixement del maqui Francesc Serrat Pujolar, m'hi vaig posar de perfil perquè em semblava, i em sembla, desproporcionat i incoherent que una ciutat que no ha recuperat la memòria de gairebé cap dels protagonistes de la República, ni dels elegits democràticament ni dels que van gestionar la ciutat en els anys de guerra, comenci a fer-ho homenatjant un maqui. I no un milicià, un sindicalista, un polític, un conseller o un alcalde. Per exemple, el seu pare, un home amb un full de serveis a la comunitat llarg, constructiu i sacrificat.

Joan Serrat Masó era un paleta assalariat que es va implicar en la lluita per la millora de les condicions de vida dels obrers olotins. El 1922, formava part de la Junta del Sindicat Únic de la Confederació Nacional del Treball (CNT), en representació dels paletes. Durant els primers dies de la revolució de juliol de 1936 no va tenir un paper destacat, i per això no el trobem entre els representants oficials del sindicat anarquista al Comitè de Milícies Antifeixistes d'Olot. Tot i així, es va incorporar com a assessor al Comitè de Construcció, que dirigia un dels representants de la Federació Local de Sindicats, Josep Cuesta Fornés. Des d'aquell comitè, van promoure la col·lectivització dels pintors i la creació d'una Cooperativa de Construcció, que va donar feina als paletes i manobres aturats. Els van encarregar l'obertura d'un carrer, actualment de Francesc Fàbregas; la construcció dels urinaris del capdamunt del Firal i el desenrunament de les esglésies.

El mes d'octubre de 1936, quan la Generalitat va dissoldre els Comitès i va decidir que els promotors de la revolució s'havien d'integrar en els Ajuntaments, Joan Serrat va ser un dels sis consellers que la CNT va designar per representar-la. Des del Departament d'Obres Públiques i Treball va promoure la col·lectivització del seu ofici, consumada el mes de desembre de 1936 amb la constitució de "La indústria col·lectivitzada d'edificacions, construcció i reparació d'edificis i elaboració de pedres". També va promoure la col·lectivització de fusters i ebenistes

i va intentar, sense èxit, la dels llauers, flequers i sabaters.

Quan la CNT i el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) es van posar d'acord per defenestrar l'alcalde Ramon Calm, d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), l'octubre de 1937, Serrat va ser nomenat regidor conseller d'Obres Públiques, Hisenda i Treball, que era com s'anomenaven aleshores els tinentes d'alcalde, i pocs mesos després, el 5 de gener de 1938, l'elegiren alcalde. Sempre va cobrar 60 pessetes a la setmana, 7 menys del que cobraven tots els paletes de la col·lectivització. Li va correspondre governar un ajuntament molt dividit, desil·lusionat i amb poques competències. A Olot, escassejaven els aliments, els combustibles i els medicaments; s'hi acumulaven els refugiats; creixien els desertors i l'esperit revolucionari dels obrers s'havia esvaït completament. Alguns paletes acabaven de constituir una cooperativa per alliberar-se de la tutela municipal, i l'alcalde Serrat els ho va posar tan difícil com va poder; fins al punt que la Generalitat va demanar a l'Ajuntament que "faci les degudes gestions per a evitar certes actituds preses per les organitzacions sindicals d'Olot encaminades a desfer l'organització cooperativa formada en aquesta comarca, ja que és legal la constitució de les cooperatives de construcció de paletes i manobres i de fusters i ebenistes i, per tant, han de ser considerades d'interès públic i poden exercir tots els drets i accions que els corresponguin de conformitat a les lleis."

Joan Serrat va tenir una mala sortida de l'alcaldia i de l'ajuntament: el 9 de setembre, ell i el seu equip de govern van ser multats per vendre l'oli a un preu superior al fixat i, poques setmanes després, van ser destituïts i ell empresonat per guardar aliments i no distribuir-los. Els consellers cessats, de la CNT, PSUC-UGT i Sindicat Agrari, ho van viure com una revenja dels partits burgesos i les seves organitzacions es van negar a nomenar substituïts. Aleshores, la Generalitat va nomenar un comissari municipal, Enric Buc Fina.



Joan Barnadas  
joan.barnadas@gmail.com

## Aniversari Centenari d'Eduard de Balle, marquès de Vallgornera

El 14 de maig de 1926 naixia a Barcelona Eduard de Balle i Campassol, setè marquès de Vallgornera, de família olotina propietària del gran casal Vallgornera (cal Marquès), al carrer dels Clivillers, i del castell del Coll, l'única fortificació medieval del terme municipal d'Olot conservada.

Doctor en Enginyeria industrial i membre de diverses associacions catalanes (Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, Associació de Bibliòfils de Barcelona, Asociación Española de Amigos de los Castillos...), Eduard de Balle va participar activament en la vida cultural de la ciutat d'Olot en la postguerra i en democràcia. L'any 1968 va promoure la celebració de les Assemblees d'Estudis sobre el Comtat de Besalú i va ser escollit pregoner de les Festes del Tura d'Olot el 1985. Va morir a la Ciutat Comtal el 13 de maig de 2017.



## La nòria del temps Olot, 60 anys més tard

La realitat és que l'Olot que vàrem viure fa una seixantena d'anys és ben diferent físicament de l'Olot que vivim avui. S'ha passat la delicada maroma que separa ciutats on si caus no et cullen de ciutats on corren a aixecar-te. Sortosament, hem quedat en la darrera categoria. L'esperit més positiu de les nostres societats el trobarem en els pobles, en el camp, on mantenen innat dins seu el sentit de cooperació amb els diferents esdeveniments –positius o negatius– que s'hi succeeixen. Són exemple d'humanisme. A les grans ciutats, una persona estirada a terra és un borratxo que cal esquivar i no trepitjar-lo; en els pobles, és un ésser humà a qui cal socórrer.

Olot, evidentment, ha canviat des d'aquella ciutat molt mal comunicada, molt tancada en la filosofia de vida i en el contorn físic. La immigració, que primer fou reclamada per manca de mà d'obra, aniria arribant: primer procedent especialment d'Espanya –gavardines, bicicletes, molts fills, autoconstrucció d'un barri...–; després, de tots els indrets del món: Europa, Amèrica del Sud, Àfrica, Àsia... Aquells espanyols dels anys cinquanta crearen el seu propi barri en part perquè foren foragitats pels aborígens i en part perquè venien avisats per les autoritats feixistes sobre el perill d'infecció de la malaltia anomenada *catalanisme*.

Els nouvinguts d'altres latituds s'han integrat en la ciutat física i socialment fins allà on ho han permès uns prejudicis, ancestrals i inevitables, envers els ciutadans d'altres ètnies que infecten molts ciutadans de l'anomenat Primer Món. Recordem-ho: es guanyen eleccions predicant contra els immigrants. Als carrers de la ciutat trobem nens àrabs, xinesos, senegalesos jugant i parlant en català; a les botigues, senyores grans amb vestits increïbles comprant i fent esforços per entendre la nostra llengua, i a molts tallers, bars i altres establiments, ens atenen membres d'aquestes ètnies parlant-la perfectament, mentre alguns dels emigrants espanyols dels anys cinquanta i seixanta encara parlen el *catanyol*. Molts cognoms espanyols acabats en zeta també sonen en el món de l'independentisme, la qual cosa demostra que la raó no coneix ni fronteres ni nacionalitats.

En seixanta anys han desaparegut els pabordes, les deseneres, els bous que subvencionaven les festes de barri, els serenos, el Ball Pla, les botigues de queviures, la pluja... i han triomfat el carnaval, les parades de la Festa Major, les òptiques, les clíniques dentals, els tallers on pinten ungles, els supermercats... En moments d'inconsciència es va permetre construir eixamples urbanístics que són autèntics disbarats, però que no són patrimoni exclusiu d'Olot: això ha passat, multiplicat per mil, a la costa i a totes les ciutats i pobles molt inconscients de la nació catalana.



Domènec Moli

## Hem de parlar “Si això s'ha de sostenir...”

“...ja us podeu posar a llegir”. Aquesta és la frase que va pronunciar Josep Pedrals, poeta i rapsode, en acabar el seu monòleg sobre l'ofici del llibre durant la nit de les lletres catalanes. I és que una flor no fa istiu i no farem pas cap negoci si només comprem llibres per Sant Jordi. D'aquí que avui us proposi mitja dotzena ben bona de llibres que parlen sobre llengua, cultura i país.

El primer de tots és el que segurament més coneixereu perquè s'ha publicat als quatre vents i ha estat un dels més venuts de la Diada: *Manual de defensa del català*, d'Òscar Andreu (Univers Llibres). Com si fos un personatge més de *La Competència*, el programa de ràdio que presenta diàriament l'autor, aquesta proposta autobiogràfica combina humor i veritats essencials sobre la llengua. Quina és la clau per salvar el català? La resposta és molt radical: parlar-lo.

El segon és un recull de les entrevistes que l'autor, Gerard Furest, ha fet per a la revista digital *Núvol* durant dos anys: *Un país als llimbs*. El filòleg ha donat veu a vuit personatges provinents de perspectives humanístiques diferents que conversen profundament sobre el país: Joan Magrané, Noèlia Llorens, Pere Antoni Pons, Jordi Martí Monllau, Júlia Ojeda, Aleix Sarri, Montserrat Dameson i Miquel Bonet. Quin pet de repertori!

El tercer és una autobiografia lingüística, *La llengua dels amics*, de Joan-Daniel Bezsonoff (Editorial Empúries). Aquest escriptor nord-català especialitzat en novel·les històriques combina ara l'assaig i les memòries per fer una defensa del català, la llengua dels seus avis materns. *Chapeau!*

Isidor Marí, un dels grans sociolingüistes de casa nostra i recentment guardonat amb la Creu de Sant Jordi, ens fa aquesta pregunta al títol del seu darrer llibre: *Es pot planificar la sostenibilitat lingüística?* (Lleonard Muntaner). Reflexió, anàlisi i experiència sobre la planificació lingüística, una eina clau al servei de la protecció i de la promoció de la llengua catalana.

El conseller de Política Lingüística, Francesc-Xavier Vila, ha recomanat recentment el recull de 113 cançons populars i tradicionals *Canta-me'n una! Canta-me'n dues*, de Babulinka Books. Obra del narrador i mestre Miqui Giménez, ha estat il·lustrat per Maria Girón i va acompanyat de textos pedagògics de Vanesa Amat. Un pet de llibre!

I, per anar tancant la paradeta, un llibre de capçalera per a tot garrotxí: *El parlar de la Garrotxa*. Amb pròleg de Joan Veny i Clar, Joaquim Monturiol i Eloi Domínguez fa poc més d'un parell d'anys que van revisar i ampliar la primera edició que compta ara, també, amb il·lustracions de Ferran Coves. Editat per Edicions El Bassegoda, és un recull de lèxic, frases fetes i passatemp que us donaran avantatge al Júgut!

Esperant que un maig humit faci el pagès ric, us desitjo bona lectura!



Anna Riera i Pijoan

## Apunts i repunts naturals

# Una espècie única al món... al Parc Nou!

Els endemismes són espècies vegetals o animals que viuen en una regió molt restringida i que no es troben en cap altre lloc del planeta. Fa alguns anys, a Olot, se'n va trobar un de molt interessant, el fong *Olotia codinae*. M'hi vaig referir breument en un Apunt anterior, quan presentava l'ambició projecte de catalogació de la biodiversitat dels paratges de la Moixina i el Parc Nou que promouen el SIGMA, l'Ajuntament d'Olot i el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa. Però, ho he estat rumiant i he arribat a la conclusió que una espècie tan singular com aquesta bé és mereix una major posada en escena.

La història d'aquest bolet comença el 6 de maig de 2017, quan els membres de l'Associació Micològica Joaquim Codina (AMJC), encarregats de la catalogació dels fongs de la Moixina i el Parc Nou, mostrejaven aquest darrer espai. Damunt del tronc d'un vell i decrepit roure pè-nol (*Quercus robur*), en un dels rodals més humits del parc, van trobar un curiós bolet. Ja en un primer moment van veure que presentava unes característiques morfològiques exclusives que no concordaven amb res del que coneixien fins aleshores. Un estudi més detallat de l'espècimen, que incloïa dades macromorfològiques, moleculars i filogenètiques, els va confirmar el que ja sospitaven: es tractava d'una espècie nova per a la ciència. La van batejar amb el nom de *Psathyrella codinae* en honor del gran micòleg gironí Joaquim Codina Vinyes (la Cellera de Ter, 1867-1934), amb motiu del 150è aniversari del seu naixement. El 2018, el micòleg belga Daniel Deschuytner, l'alemany Andreas Melzer i el català Miquel Àngel Pérez-De-Gregorio, aquest darrer membre de l'AMJC, van donar a conèixer l'espècie a la comunitat científica en un article publicat en una revista belga. Una revisió posterior de les espècies que integren la família Psathyrellaceae, feta pels mateixos autors el 2020, va reconsiderar el nom genèric de l'espècie, que va passar a anomenar-se *Olotia codinae*, en al·lusió a la ciutat on es va trobar.

Que passés desapercebut fins aleshores no és pas estrany: és un bolet molt poc aparent i tampoc pre-

senta cap tret diferencial que l'identifiqui amb facilitat. És petit, amb un peu prim de color clar i un barret de 8,5 a 15 mm de color marró terrós. Fins a dia d'avui, no s'ha trobat enlloc més; per tant, es pot dir clarament que el Parc Nou acull l'única localitat mundial d'aquesta espècie. Però allò més curiós és que aquest fong no ha tret més bolets sobre el tronc on es va trobar. Que no hagi tornat a aparèixer creiem que pot ser degut als canvis ambientals que ha experimentat la roureda d'ençà el juny de 2017, quan els imponents boixos que compartien monumenta-

damunt del roure on es va localitzar per primer cop. De moment, però, el resultat ha estat negatiu. Segonament, estar preparats per, en cas que torni a produir bolets, fer una dispersió artificial i dirigida d'espores en altres troncs receptors del mateix Parc Nou que presentin millors condicions ambientals, sobretot pel que fa a l'ombra i la humitat. I, en tercer lloc, avançar-nos als esdeveniments i, mentre assistim impotents a la caiguda dels centenaris roures del Parc Nou, desenvolupar una estratègia de gestió activa de tot l'espai que garanteixi el relleu generacional dels vells



litat amb els senescents roures van ser atacats per la papallona del boix (*Cydalima perspectalis*). La conseqüència d'aquella defoliació va ser una major insolació, un increment de temperatura i de circulació d'aire dins la roureda, uns factors que incideixen directament en el creixement dels fongs sapròfits. Aquests tipus de fongs juguen un paper clau en el funcionament dels ecosistemes forestals perquè afavoreixen el reciclatge de nutrients, faciliten la formació de sòl i col·laboren en la regeneració del bosc. Sense ells, el reciclatge de la matèria orgànica al bosc seria molt més lent.

Per conservar l'*Olotia codinae*, el primer que calia fer era, òbviament, visitar periòdicament el tronc per comprovar si tornava a aparèixer

roures i, consegüentment, la persistència de les espectaculars rouredes.

### “el Parc Nou acull l'única localitat mundial d'aquesta espècie”

El Parc Nou, catalogat com a Jardí botànic de vegetació natural olotina des de 1986, és un espai excepcional pel valor ecològic i paisatgístic. Ara que sabem de la presència, única al món, del singularíssim bolet *Olotia codinae*, s'afegeix un nou motiu per conservar-lo encara més.



Emili Bassols i Isamat

## Impressions d'un paisatge, 40

### El mal de l'amor

S'acaba de publicar un disc que recull una tria de les melodies que el compositor i militar republicà Gustavo Durán –un personatge amb una vida que el tòpic qualificaria de novel·lesca, i que de fet ha estat novel·lada, tot i que de forma més aviat fabulada– havia anat col·leccionant en uns quaderns que la família va dipositar a la Residència de Estudiantes de Madrid, d'on els ha rescatat el músic i investigador gallec Samuel Diz, que ha transcrit per a guitarra i ha enregistrat, juntament amb el tenor argentí Jonatan Alva-

al Ripollès i el Pirineu. De fet, abans de la guerra devia ser prou coneguda, perquè apareix en el *Cançonero popular internacional Catalunya*, publicat l'any 1938 pel Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya (i que és d'on Durán la va treure). Navegant per internet, m'assabento que la primera referència publicada, amb el títol de “Mari-agna” (el nom de l'estimada evocada en la cançó), és en un cançonero editat per L'Avenç el 1910, i també que va ser enregistrada fa una vintena d'anys per una cantant israeliana de llengua judeocastellana, Yasmin Levy, en un disc titulat *Mano suave* (2007).

### “la cançó es cantava per aquestes contrades: als anys 1920 és inclosa en el Cançonero Popular de Catalunya”

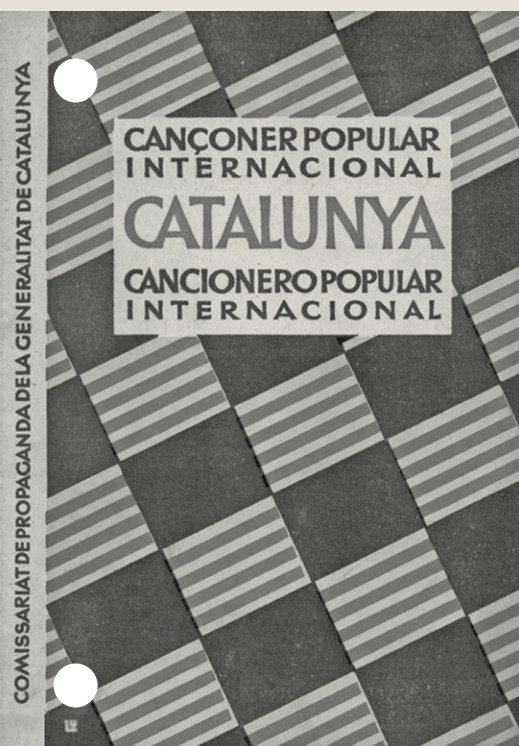
En els seus quaderns, Durán hi recopila cançons inspirades en melodies i formes populars de tot Espanya i de l'Amèrica Llatina, i data- des del segle XV fins a principis del XX. El disc *El mal de l'amor. The Songbook of Gustavo Durán* (Políedrica) conté cançons en castellà, català, eusquera, gallec, portuguès i grec, i s'acompanya d'un llibret en anglès en què l'etnomusicòloga Lucy Durán, filla de Gustavo, documenta el procés d'investigació i contextualitza l'obra. Inclou, a més, la traducció a l'anglès dels textos cantats feta per la poeta Jane Duran, una altra de les filles.

Gustavo Durán, fill d'un militar aragonès, havia nascut a Barcelona l'any 1906, però la família ben aviat es va traslladar a Madrid. Allí va estudiar solfeig i piano al Real Conservatorio, i a partir de 1923 va freqüentar la Residència de Estudiantes, on es va fer amic de Federico García Lorca, Rafael Alberti, Pepe Bello, Luis Buñuel i Salvador Dalí. A finals d'aquella dècada se'n va anar a París, on es va establir amb el seu amant, el pintor canari Néstor, i on va relacionar-se amb personatges com Alejo Carpentier, Ernest He-

mingway, André Malraux o Anaïs Nin. El seu compromís polític amb el Front Popular, afermat al costat de Buñuel, el va portar a agafar les armes per defensar la República. La seva trajectòria militar durant la Guerra Civil, en què va assolir el grau de tinent coronel, va inspirar l'intel·lectual en armes de la novel·la *L'Espoir* (1937) d'André Malraux, i el seu amic Hemingway el va convertir en un personatge literari a la novel·la *Per qui toquen les campanes* (1940), poc després portada també al cinema.

El 1939 va haver de marxar a l'exili, primer a Anglaterra –on es va casar amb una nord-americana, Bonté Crompton, amb qui va tenir tres filles– i després als Estats Units, on va iniciar una nova vida, tot i que mai no va deixar l'afecció per la música. A Nova York va treballar per a diverses institucions culturals, com la Fundació Rockefeller o el MoMA, però aviat va esdevenir informador per al Departament d'Estat a l'Amèrica Llatina i el Carib. Perseguit pel senador McCarthy en la seva cacera de bruixes anticomunista, en va ser exonerat, i va entrar a treballar per a les Nacions Unides, que el va destinar com a alt funcionari a Grècia. Va morir l'any 1969 a Creta, on és enterrat, mentre traduïa poemes de Kavafis. En aquells últims anys havia conegut el poeta barceloní Jaime Gil de Biedma, que l'esmenta en les seves memòries i li va dedicar un poema arran dels seus seixanta anys. (Un *protégé* de Gil de Biedma, l'historiador Miquel Barceló, estava casat aleshores amb Cheli Durán, una de les filles de Gustavo). Sens dubte, un personatge fascinant –Buñuel, sembla, l'havia definit com “l'únic homosexual de debò”–, a qui podem imaginar imbuït per la nostàlgia d'un país que ja no va re- veure. Potser és la nostàlgia, també, allò que el va captivar de la cançó olotina, que es tanca així: “Les claus del meu cor / Ella les portava / Jo les hi vaig dar / Una matinada / Anant a la font / A la font de l'alba”.

Josep M. Muñoz



rado, una trentena d'aquestes peces, fins ara inèdites. El disc pren el títol, en català, d'una de les cançons, *El mal de l'amor*, una cançó d'una bellesa sòbria i punyent, que comença amb una estrofa que diu: “El mal de l'amor / és un mal de migranya. / Bé ho sabia jo / de quan festejava”. Entre parèntesi, i al costat del títol de la cançó, apareix la paraula “Olot”, que és el lloc, doncs, on se'n situa la procedència.

En efecte, la cançó es cantava per aquestes contrades: als anys 1920 és inclosa en el Cançonero Popular de Catalunya, on consta que va ser recollida per Palmira Jaquetti a l'Empordà, a indrets com Torroella de Montgrí i Verges, però també

## La dona de Lot

### Quan no somrèiem en els retrats

Hi ha moments quotidians que resumeixen perfectament la nostra relació actual amb la fotografia: estem en una celebració i, abans de res, toca la sessió de fotos: una, dues, deu... Ara sí? No, espera, una més. A la taula del costat, algú intenta fer-se una *selfie* cinc vegades i encara pensa que no ha quedat prou bé, mentre un altre mira el mòbil cada deu segons, esperant *likes* a la història que acaba de penjar a les xarxes.

Ja no fem fotos per recordar sinó per explicar-nos, en temps real, el present, per dir "estic aquí, mira què faig, mira què estic vivint". Tal com sosté Joan Fontcuberta, reconegut fotògraf català, avui la imatge es consumeix a l'instant, s'ha convertit en comunicació immediata. Ha deixat de ser una eina de record per transformar-se en un llenguatge digital i volàtil, una forma de comunicació social instantània.

Tot això em transporta a un pasat en què fer una fotografia era una acció excepcional i cada clic era meditat. Els anys 50 eren temps de retrats d'estudi que exigien una quietud gairebé reverencial. Moltes famílies no teníem càmera pròpia i es feien fotografies de moments puntuals i significatius: el retrat d'escola, el de la primera comunió o el del casament. No es buscava reflectir la quotidianitat, sinó deixar constància dels moments en què la vida adquiria un sentit simbòlic que es volia fixar.

El primer retrat, el retrat escolar, és el que ens feien quan no devíem tenir ni deu anys. No mostrava cap moment viscut o estimulador de l'activitat a l'escola, sinó que en un racó de pati, amb el fons i l'atrezzo adequat que muntava un retratista, es construïa la imatge d'un futur prometedor per a l'alumne fotografiat. Assegudes darrere una taula, amb un mapa d'Espanya o d'Europa com a fons o amb un paisatge artificial de la Toscana, el fotògraf ens demanava que simuléssim que estàvem passant la pàgina d'un llibre prou gruixut que ens havia procurat, o bé que féssim veure que estàvem escrivint damunt d'un paper blanc utilitzant la *plumilla*, amb el tremp i el tinter corresponent. L'escena era completament estàtica; no se'ns permetia

cap somriure, tot al contrari, se'ns demanava que no ens moguéssim i que no féssim cap gest espontani que pogués espatllar la composició. Tant li feia si en el dia a dia érem aplicades, mogudes o disciplinades, la fotografia ens mostrava, amb un filtre de ficció, no pas tal com érem sinó com ens volien veure.

L'altre retrat que tinc ben present és el de la meua primera comunió, que vaig fer al 1957. Per a una família treballadora, la despesa que suposava la celebració era considerable i, per això, la vaig fer conjuntament amb el meu germà Joan, un any més petit que jo. L'estalvi del que ara en diríem *dos per un* era prou important i per aquest motiu el retrat també el vam fer conjunt. Una fotografia d'una solemnitat absoluta. Fons neutre, jo asseguda amb el vestit blanc i llarg, que m'arribava gairebé als peus, amb el vel al cap que deixava escapar un serrell amb permanent. El meu germà, dret, al meu costat, amb *traje* fosc de calça curta i corbata. Tots dos amb els complements propis del dia: els guants blancs que donaven un toc d'elegància, el missalet amb tapa de nacre i lllom daurat, jo amb una medalla al coll i ell amb una creu i tots dos amb uns rosaris recollits a les mans. El que em sorprèn, i em fa riure alhora, quan miro aquesta fotografia és el posat, d'una formalitat exagerada: no puc descobrir si estàvem contents, cansats, tristos, nerviosos, concentrats, empipats... Tampoc puc saber cap on dirigíem la mirada, tot i que possiblement era a la mà del retratista, que en el nostre cas era el senyor Vidal. També em fascina el paspartú, de textura rugosa, que emmarca el retrat, de vores fistonejades, per donar-li un aspecte més decoratiu. La coberta especial per guardar fotografies de comunió llueix un element decoratiu repujat i el logotip del fotògraf. Ja es veu que, amb tot plegat, aquesta era una fotografia feta per guardar.

El retrat d'estudi, que molts nuns es feien el dia del casament, tam-

bé marcava una època i seguia el mateix cànnon: posat seriós i solemne amb una expressió de *cara de foto* que passava per davant de qualsevol gest afectuós que es volguessin transmetre els nuvis. El mandat del fotògraf era el de mantenir una mirada fixa i que superés l'emoció.

Aquests retrats no quedaven reduïts a l'àmbit privat sinó que alguns s'exposaven a l'aparador dels fotògrafs i els hi donaven publicitat. S'hi exposaven les millors imatges



de casaments, comunions o retrats destacats, i aturar-se a mirar-les era una forma de posar-se al dia. L'aparador actuava com una mena d'Instagram analògic, un espai de validació on els *likes* d'ara es mesuraven segons el temps que la gent s'hi aturava i els comentaris que generaven. Al capdavant, continuem relacionant-nos a través de les imatges, mirant l'aparador del fotògraf o la pantalla del mòbil.

**“un passat en què fer una fotografia era una acció excepcional”**